

Editorial
От редакцията

НА СИСТЕМАТА СА Й НУЖНИ СТАБИЛНОСТ И ГЪВКАВОСТ, А НЕ САМОЦЕЛНИ „ИНОВАЦИИ“

Доц. д-р Филип Петров

Скъпи читатели, 2025 година не беше подмината от поредните заявки за прекрояване на учебни програми. По стечение на обстоятелствата това се случи, докато работех върху редакция на нов учебник по ИТ. Динамиката на времето ме доведе до комична ситуация – учебник да става неактуален още преди да бъде написан...

Различното този път е, че се анонсира „обсъждане на концепции“. Това е похвално и съществено ново спрямо досегашната практика, която беше директно „да се спускат“ вече написани учебни програми. Предстои да видим дали новият подход ще даде по-добър резултат. Дано този път програмите устоят и успее да завърши поне един пълен випуск, преди да ги преправят отново.

Поглеждайки тези т.нар. „концепции“, поне аз забелязах някои притеснителни елементи. Например по математика можем да видим, че от една страна, се посочва проблем с „недостатъчно време за упражнения“, а от друга – се предлага „отпадане на отделни повтарящи се теми“. Та нали именно „повтарящите се теми“ дават възможност знанията да се припомнят, преповторят и упражнят, за да се получи по-трайното им усвояване? Казва се, че се „насърчава функционалната грамотност, а не механичното възпроизвеждане на знания“, а в същото време се предлага „ограничаване на дълбочината на отделни теми, напр. биномно и нормално разпределение, с цел свеждането им до приложение“. А не е ли именно повърхностното преминаване през теорията точно онова, което води до „механично възпроизвеждане на знания“? Виждаме също „преместване на теми, очаквани резултати или

понятия от общообразователна в профилирана и разширена подготовка“. Това заслужава да се обсъди, но на този етап изглежда странно, предвид това, че в същото време има анонс, че профилираната подготовка ще бъде намалявана. Странно звучи и „прецизиране на нивото на очакваните резултати чрез промяна на познавателните глаголи с цел работа за изграждане на умения“. Как точно „промяна на глаголи“ ще доведе до изграждане на умения?

Концепциите по ИТ пораждат само един въпрос. Говорих с много колеги и общото мнение беше, че реално не се предлага нищо ново, защото всичко, което е изброено в съдържателен план, го има и при сега действащите учебни програми. Какво тогава налага да се правят нови?

Вероятно дотук прозвучах като онези закостенели стари хора, които отричат всяка промяна. Не е така – учебните планове и програми наистина имат нужда от основна преработка! За да се разбере обаче „каква“, е нужно да бъдат зададени правилните въпроси. Например:

- Ако наистина не успяваме да подготвим достатъчно добре учениците по математика, тогава повече или по-малко математика трябва да се изучава? В частност, ако не успяват да усвоят даден учебен материал и им се налага да наизустяват механично формули, тогава повече или по-малко теория трябва да учат? Защо все повече и повече изчезват доказателствата на теореми? А защо изчезнаха построителните задачи в геометрията? Защото „ги няма в НВО“ ли?
- Защо трябваше (КМ)ИТ да се използва като компенсаторен механизъм на отпадането на информатика от общообразователна подготовка? Какво спечелихме от това учениците един месец да учат някакви елементи на програмиране и после да следва едногодишна пауза? На какво реално ги научихме с тези часове? Ще се провери ли колко от българските ученици в началото на 8. клас могат да напишат какъвто и да е програмен код? Обединяването на дисциплини може да е полезно, когато води до засилване на връзките между тях, но когато липсва такава синергия, тогава ефектът може да е обратен – няколко седмици се учи едното, после другото, после пак първото, т.е. неритмично учене с липса на плавен преход между темите... Не направихме ли впрочем същата грешка с

алгебрата и геометрията – защо се изучават в последователни теми, а не успоредно, допълващи се една-друга?

- Трябва ли всичко, което е важно, актуално и социалнозначимо, винаги да бъде обособявано в отделна тема? Например знанията за етиката, отговорното поведение в интернет и медийната грамотност са изключително важни, но няма ли да е по-добре вместо да са фиксирани като самодостатъчен материал, елементи от тях да се изучават буквално във всеки друг урок? Подобно е положението и с актуалната тема за изкуствения интелект – това безспорно е технология, която трябва да се внедри активно в училище и учениците трябва да бъдат напътствани как да я използват по осъзнат и отговорен начин, при това по всички дисциплини. Така погледнато, не е ли по-адекватно да бъде вплетено като инструмент за ежедневна помощ при всички учители по всички предмети? – А дали въобще трябва учебните програми да дефинират какво точно да е учебното съдържание и как точно да бъде разпределено по теми в учебниците? Защо не се зададат само общи насоки, след което на базата на тях авторите на учебници да сблъскат различни визии на пазара и да се конкурират със съществено различни продукти, насочени към различни целеви групи ученици? Като краен пример в тази посока ще попитам следното: нормално ли е учебната програма по КМИТ да изисква преподаване на блоково програмиране в училище за незрящи деца?

Драги читатели, не гледайте какво пише в концепции и стратегии. Наблюдавайте какво се случва на терен. На учебните програми не им трябват самоцелни „иновации“. На тях им трябват гъвкавост и разум! Пожелавам Ви през новата година да си припомните за глобалните теми от сугестопедията на Лозанов, за търсенето на синергия между учебните предмети в ПГО, за „потопянето“ (погружение) на Шчетинин и още куп други добре познати практики, които сме имали под една или друга форма, после сме ги загубили, а сега се опитваме да ги открием отново...

Накрая ще кажа, че бих искал да бъдем повече оптимисти и да се оплакваме по-малко. Една прекрасна новина например е, че отсега

нататък списание Математика и информатика ще бъде с **отворен достъп!** Това ще позволи на нашите автори да получат достъп до още по-широк кръг от читатели. Поздравявам ръководството на издателство „Аз-буки“, че предприе тази важна крачка за популяризиране на научните изследвания в педагогиката на обучение по математика и информатика.

Доц. д-р Филип Петров,
главен редактор